

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٩٨٥٩٨

۱۰

این رساله به عنوان " بررسی وضعیت روستا
اجتماعی ایل اینانلو از عصر صفوی تا پیدایش
عصر پلوی" در تاریخ ۱۸/۶/۸۶
به شماره ۱۸ (صیحه تمام) در دفتر عالی
ذات سر...
علی دادمانی

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه تاریخ

**بررسی وضعیت سیاسی - اجتماعی ایل اینانلو از عصر
صفوی تا پایان عصر پهلوی**

استاد راهنما

آقای دکتر علی اصغر مصدق رشتی

استاد مشاور

آقای دکتر عطاءالله حسینی

پژوهش از

سیده لیلا کوچک زاده

کتابخانه اساتید ارشد
دانشگاه شهید بهشتی

۱۳۸۶ / ۱۲ / ۲۵

شهریور ۸۶

۹۸۳۹۵

سپاسگذاری

خدای را شاکرم که توفیق قدم نهادن در مسیر علم و پژوهش را عنایت فرمود تا در کنار صاحب نظران ، فرهیختگان و اساتید بزرگوارم تلاشی هر چند ناچیز انجام دهم و از این همراهی احساس سربلندی کنم .

اکنون که نگارش این پایان نامه به اتمام رسیده است ، مراتب تشکر و قدر دانی خود را نسبت به تمام اساتیدی که افتخار شاگردیشان را داشته ام ابراز می نمایم ؛ به ویژه از ساتید راهنما و مشاور جناب آقای دکتر علی اصغر مصدق دشتی و جناب آقای دکتر عطاءالله حسنی که سعادت همراهی با خودشان را نصیب نمودند و در تمامی مراحل تحقیق از راهنمایی و زحمات دلسوزانه شان بهره مند ساختند ، از صمیم قلب تشکر می کنم .

همچنین از آقایان ناصر رستگار ، خرم احسانی ، مسیح قزلباش ، علینقی خان محمودی ، غلامعلی اردالی ، دکتر منوچهرکیانی و علی محمد نجفی که در جمع آوری داده ها و انجام مصاحبه ها مرا یاری دادند نهایت تشکر و امتنان خود را ابراز می نمایم .

فرصت را مغتنم شمرده ، زحمات و محبت خانواده ام به خصوص پدر بزرگوار و مادر مهربانم را ارج نهاده و همواره قدردان همدلی و همراهی صمیمانه و لطف بیکرانشان هستم .

چکیده

تحقیق حاضر یک توصیفی است که هدف اصلی آن بررسی وضعیت اجتماعی _ سیاسی ایل اینانلو از عصر صفوی تا پایان عصر پهلوی (با تأکید بر شاخه فارس آن) است . ایلات و عشایر نقش مهمی در تاریخ ایران ایفا کرده اند ، به گونه ای که سال ها مسند حکومت در دست آنان بوده است .

شناخت بهتر و بیشتر ایل اینانلو سبب شد چنین موضوعی به عنوان موضوع پایان نامه انتخاب شود . در این مطالعه از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است ، البته در بعضی موارد جهت گرد آوری اطلاعات از مصاحبه نیز استفاده بعمل آمده است . به عنوان یافته های اساسی تحقیق می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود :

ایل اینانلو اصالتاً از ایلات اوغوز به شمار می آید که در دوره مغول از ترکستان به ایران مهاجرت کردند . آغاز نفوذ سیاسی _ نظامی ایل مذکور دوره حکومت صفوی بوده که در دوره های افشاریه ، زندیه ، قاجار و پهلوی ادامه می یابد . شاخه فارس ایل اینانلو یکی از ایلات تشکیل دهنده اتحادیه خمسه بود . اتحادیه مذکور به دستور ناصرالدین شاه و به رهبری علی محمد قوام (قوام الملک) به منظور مقابله با قدرت روز افزون ایل قشقایی ایجاد شد .

ایل اینانلو جزء اولین ایلاتی که اسکان داده شد . (دوران سلطنت ناصرالدین شاه ۱۲۹۵ ه . ق) محل اسکان ایل دشت قره بلاغ (از توابع فسا) بوده است .

کلید واژه:

ایل _ اینانلو _ فارس

کلیات تحقیق :

مقدمه	
بیان مسأله و اهمیت تحقیق	۲
پیشینه تحقیق	۳
معرفی و نقد گزیده منابع	۴
سئوال تحقیق	۶
روش تحقیق	۶
موانع تحقیق	۷
تعریف مفاهیم و اصطلاحات	۷

فصل اول : شکل گیری اتحادیه خمسه

وجه تسمیه	۱۰
بیلاق و قشلاق اتحادیه خمسه	۱۰
زمینه های تشکیل اتحادیه خمسه	۱۱
رهبری اتحادیه خمسه	۱۱
ایلات تشکیل دهنده اتحادیه خمسه	۱۳
ایل باصری	۱۳
ایل بهارلو	۱۴
ایل عرب	۱۵
ایل نفر	۱۷
ایل اینانلو	۱۸

فصل دوم : ایل اینانلو

وجه تسمیه	۲۰
چگونگی ورود به ایران	۲۰
طایفه های ایل اینانلو	۲۱-۲۹

فصل سوم : بررسی نقش سیاسی _ نظامی ایل اینانلو از عصر صفوی تا پایان

عصر پهلوی

نقش سیاسی ایل	۳۱-۴۲
نقش نظامی ایل	۴۲-۴۵

فصل چهارم : بررسی وضعیت اجتماعی و فرهنگی ایل اینانلو

..... ۴۷	محل سکونت
..... ۴۷	مذهب
..... ۴۷	زبان
..... ۴۸	مشاغل
..... ۴۸-۵۰	لباس
..... ۵۱-۵۳	اعتقادات
..... ۵۳-۵۵	صنایع دستی
..... ۵۵-۵۷	غذاهای سنتی
..... ۵۷	ضرب المثل ها
..... ۵۸-۶۲	اعیاد و جشن ها
..... ۶۲-۶۵	مراسم ازدواج
..... ۶۶	مراسم عزاداری
..... ۶۷	موسیقی
..... ۶۸-۷۵	بازیها
..... ۷۶-۸۰	نتیجه و جمع بندی

پیوست ها

فهرست منابع و مأخذ

چکیده (Abstract)

کلیات تحقیق

مقدمه :

ایلات سهم بسیار مهم و تأثیر گذاری در تحولات جامعه ایران داشته اند . این عشایر در وقایع نظامی و سیاسی کشور نقش به سزایی ایفا کرده اند به گونه ای که بسیاری از حکمرانان ایران از میان ایلات برخاسته اند . از جمله ایلات تأثیر گذار در تاریخ سیاسی _ نظامی ایران ایل اینانلو بوده است . افراد این ایل در دوره مغول از ترکستان به ایران مهاجرت کرده اند و در خراسان ساکن شدند و پس از مدتی به آذربایجان کوچ کردند . آغاز نفوذ سیاسی ایل مذکور به عصر صفوی برمی گردد . ایل اینانلو در روی کار آمدن سلسله صفوی و به قدرت رساندن شاه اسماعیل صفوی نقش به سزایی داشته است . در دوره های بعد (افشاریه ، زندیه ، قاجار و پهلوی) نیز اخباری وجود دارد که در این رساله به آنها پرداخته خواهد شد .

هدف پژوهش حاضر بررسی تاریخ ایل اینانلو ، زمان ورود آن به ایران و حیات سیاسی _ اجتماعی ایل مزبور است .

ذکر این نکته ضروری است که این نوشتار قصد دارد شاخه فارس اینانلو را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد . بدون تردید انجام چنین پژوهشی با مشکلات بسیاری روبرو بوده است . مهم ترین این مشکلات فراهم آوردن منابع مربوطه می باشد . یکی از راههای جمع آوری اطلاعات مصاحبه با بزرگان و بازماندگان ایل اینانلو بود که متأسفانه بعضی از افراد یا حاضر به انجام مصاحبه و یا در قید حیات نبوده اند .

در طی این کار از محبت و دقت نظر اساتید محترم جناب آقای دکتر علی اصغر مصدق رشتی و جناب آقای دکتر عطاءالله حسنی برخوردار بوده‌ام بدین وسیله صمیمانه از این اساتید تشکر و قدردانی می‌نمایم .

بیان مسئله و اهمیت تحقیق

ایلات و عشایر در تاریخ ایران نقش به‌سزایی داشتند . با این وجود تا بحال آن گونه که باید و شاید شناخته نشده‌اند . اهمیت بررسی و شناخت ایلات و عشایر از چند جهت در خور توجه است :

اول اینکه آنها فرهنگ و سنت های کهن را پاسداری کرده و آداب و رسوم گذشتگان را نگهداشته‌اند . دوم اینکه مطالعه زندگی آنها راهی برای پی بردن به چگونگی روند تکامل اجتماعی _ فرهنگی جامعه ایران است . سوم اینکه ایلات از نظر اقتصادی و نظامی سهم قابل ملاحظه ای در ایران داشته‌اند .

از این رو بررسی وضعیت اجتماعی _ سیاسی ایلات توسط محققین امری ضروری است . از جمله ایلاتی که در تاریخ سیاسی _ نظامی ایران نقش عمده ای داشتند ایل اینانلو بوده است . این ایل در دوره مفلو از موطن اصلی خود (ترکستان) به ایران مهاجرت کردند . آغاز نفوذ سیاسی و نظامی ایل مذکور به دوره حکومت صفوی بر میگردد . ایل مذکور در به قدرت رساندن اسماعیل صفوی نقش داشتند . ایل اینانلو در دوره های بعد (افشاریه ، زندیه ، قاجار و پهلوی) نیز به فعالیتهای نظامی و سیاسی پرداخت .

علاقه نگارنده به بررسی شناخت بهتر و بیشتر ایل اینانلو به خصوص شاخه فارس آن موجب شد چنین موضوعی به عنوان موضوع رساله انتخاب شود .
لازم به ذکر است که چون روش تحقیقی که در این پژوهش به کار گرفته شده روش توصیفی بود بنابراین نیاز به فرضیه احساس نمی شد .

پیشینه تحقیق :

تاکنون تحقیق مستقلی درباره ایل اینانلو انجام نشده است اما در کتبی که درباره ایلات و عشایر ایران نگاشته شده به صورت جسته و گریخته از ایل اینانلو یاد شده است .
علامرضا توکلی در کتاب « ایل باصری از ترناس تا لهباز » به صورت کلی از نحوه ورود ایل اینانلو به ایران و روابط ایل مذکور با ایلات خمه سخن گفته است .
علی محمد نجفی در کتابی تحت عنوان « وقایع ایلات خمه » به طایفه های شاخه فارس ایل اینانلو اشاره کرده است. نویسنده کتاب مذکور بیشتر اطلاعات خود را از طریق مصاحبه با افراد و بازماندگان اینانلو جمع آوری کرده است .
مظفر قهرمانی در کتاب خود به نام « از باورد خراسان تا ابیورد فارس » به تاریخچه ایل اینانلو و نقش سیاسی ایل مذکور پرداخته است . نویسنده کتاب خود را از وابستگان به ایل اینانلو معرفی می کند به همین دلیل کتاب خود را با طرفداری بیجا از اینانلو ها تاحدودی کم ارزش کرده است . قهرمانی کتاب دیگری با نام « وقایع عشایری فارس » نگاشته است که در این کتاب بیشتر به روابط ایلات عشایری فارس با حکومت وقت پرداخته و در این میان از اقدامات نظامی اینانلوها نیز سخن به میان آورده است .

کتاب دیگری که درباره ایل اینانلو نوشته شده « شورش عشایری فارس » نام دارد . نویسنده کتاب _ کاوه بیات_ که خود از قشقایی های فارس به شمار می رود از فعالیت های ضد حکومتی عشایر فارس سخن می گوید و در این میان به نقش اینانلوه‌ها در شورشهای مذکور می پردازد . هوشنگ سهامپور در کتاب « تاریخ ایلات و عشایر عرب خمسه فارس » اطلاعاتی درباره ایلات تشکیل دهنده اتحادیه خمسه ارائه می هد اما از آنجا که نویسنده خود از ایل عرب (یکی از پنج ایل تشکیل دهنده اتحادیه خمسه) بوده است به جانبداری از آن می پردازد و حتی همانطور که از عنوان کتاب برمی آید دیدگاهی تعصب آمیز نسبت به ایل عرب دارد و اتحادیه خمسه را اتحادیه عربی می داند .

معرفی و نقد گزیده منابع

یکی از منابعی که در نگارش بخش مربوط به نقش سیاسی_ نظامی اینانلوه‌ها در دوره صفویه مورد استفاده قرار گرفت تاریخ عالم آرای عباسی تالیف اسکندر بیگ ترکمان منشی است.

اسکندر بیگ ترکمان منشی شاه عباس اول صفوی بوده است که نگارش این کتاب را در سال ۱۰۲۵ آغاز کرد . وی علاوه بر ذکر وقایع حکومت شاه عباس اول به شرح زندگی اجداد شاه عباس ، چگونگی تشکیل دولت صفوی و حتی به تاریخچه هر قوم و مملکتی که به حکومت صفوی ارتباط پیدا کرده، پرداخته است.

در این کتاب وقایع و حوادث هر سال به طور مشخص ذکر شده است . همانگونه که از عنوان کتاب بر می آید، این کتاب برای شاه عباس اول نگاشته شده است بنابراین نویسنده آنگونه که خوشایند شاه باشد به ذکر وقایع پرداخته است.

پژوهشگر در جمع آوری این پژوهش از بخش های مربوط به حکومت سلطان محمد صفوی و شاه عباس اول بهره گرفته است .

منبع دیگری که در این نوشتار مورد استفاده قرار گرفته وقایع اتفاقیه است . این کتاب شامل گزارش های خفیه نویسان انگلیسی (در دوره حکومت ناصرالدین شاه) است که به دستور دولت انگلیس جمع آوری می شده است . مأموران تهیه گزارش از کوچکترین اتفاقاتی که در جریان بوده است نگذشته و همه را ذیل ماه و سال مشخص آورده اند . این مجموعه گزارش ها برای یک مقام حکومتی در ایران جمع آوری نشده ، بنابراین اطلاعات آن تقریباً بدون غرض و کم کاست است .

نگارنده این پژوهش از گزارش های مربوط به ایل اینانلو که تقریباً سال های ۱۲۹۰ تا ۱۳۳۰ را در بر می گیرد ، استفاده کرده است .

فارس نامه ناصری تالیف میرزا حسن حسینی فسایی از دیگر منابع مورد استفاده پژوهشگر بوده است . میرزا حسن حسینی فسایی این کتاب را بنابر خواسته ناصرالدین شاه قاجار نگاشته که شامل تاریخ ، جغرافیا و جغرافیای تاریخی فارس است .

فسایی فارسنامه را به دو بخش تقسیم کرده است که در بخش اول به شرح زندگی پادشاهان ، حکمرانان و بزرگان فارس از صدر اسلام تا سال ۱۳۰۰ و در بخش دوم به توصیف سرزمین فارس پرداخته است .

فسایی برای جمع آوری اطلاعات کتاب خود از منابع گذشتگان ، نقل قول ها ، اسناد و مشاهدات خود بهره گرفته است . پژوهشگر در این پژوهش از قسمت های مربوط به ایل اینانلو بهره گرفته است .

سوال تحقیق

سؤالات این پژوهش عبارتند از :

- ۱- اتحادیه خمسه چگونه شکل گرفت ؟
- ۲- ایلات تشکیل دهنده اتحادیه خمسه کدامند ؟
- ۳- وجه تسمیه ایل اینانلو چیست ؟
- ۴- ایل اینانلو در چه زمانی و از کجا وارد ایران شد ؟
- ۵- ایل اینانلو از چند طایفه تشکیل شده است ؟
- ۶- ایل اینانلو از عصر صفوی تا پایان عصر پهلوی چه نقشی داشته است ؟
- ۷- وضعیت اجتماعی و فرهنگی ایل اینانلو چگونه بوده است ؟

روش تحقیق

روش به کار رفته در این پژوهش روش کتابخانه ای است . روش کتابخانه ای در تمامی تحقیقات علمی مورد استفاده قرار می گیرد و بخشی از فرایند تحقیق به شمار می آید . در تحقیق حاضر به منظور جمع آوری داده ها از این روش استفاده شده است که شامل مطالعه کتب و بررسی اسناد و مدارک و جستجو در سایت های اینترنتی است . علاوه بر این از مصاحبه نیز جهت گردآوری اطلاعات استفاده شده است .

موانع تحقیق

بدون شک هر پژوهش موانع و محدودیت هایی دارد که پژوهش حاضر نیز از این امر

مستثنی نمی باشد. از جمله محدودیت ها و موانع این پژوهش عبارتند از:

۱- عدم پیشینه پژوهش

۲- کمبود منابع فارسی و لاتین در این زمینه

۳- بزرگان و افراد وابسته به این ایل یا در قید حیات نبودند و یا دسترسی به آنان

امکانپذیر نبوده است.

۴- پراکندگی محل سکونت افراد ایل اینانلو

تعریف مفاهیم و اصطلاحات

ایل: ایل واژه ای ترکی _ مغولی است که بیش از هزار سال پیشینه تاریخی دارد. این

واژه در متون کهن ترکی و فارسی به معانی مختلف ولایت، صلح، دوستی، خیل و

گروه، رام و مطیع، مردم و جماعت به کار رفته است^۱.

این لفظ به جمعیت هایی که در چادر زندگی کرده و مسکن معین و دائمی ندارند و

در تابستان و زمستان به بیلاق و قشلاق می روند و عمده دارایی آنان احشام است که با

خود کوچ می دهند و عادات مخصوص به خود دارند اطلاق می شود.

طایفه: بزرگترین واحد اجتماعی ایل، طایفه می باشد که از تعدادی تیره تشکیل

می شود. تیره های تشکیل دهنده یک طایفه ممکن است دارای نیای مشترک باشند که در

این صورت احتمالاً طایفه به نام او اسم گذاری می شود^۲.

^۱ لمبتون، آن، ترجمه علی تبریزی، مجموعه مقالات ایلات و عشایر، مجموعه کتاب آگاه، ۱۳۶۲.

^۲ امان الهی بهاروند، سکندر، کوچ نشینی در ایران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۶۰، ص ۱۰۹.

تیره : دومین واحد اجتماعی ایل است که اعضاء آن بنابر مصالح اقتصادی سیاسی و خویشاوندی گردهم می آیند و روابط صمیمانه ای بین آنان حکمفرماست . تیره از چند بنکو تشکیل می شود و می توان آنرا واحد اصلی ساختمانی هر ایل دانست^۱ .

کلانتر : رئیس ایل کلانتر نامیده می شد که این فرد نسبت به دیگر افراد ایل از امکانات فوق العاده ای برخوردار بود از نظر تصمیم گیری بالاترین مرجع به شمار می رفت و منصب وی موروثی بود^۲ .

اتحادیه خمسه : اتحادیه ای متشکل از پنج ایل اینانلو ، بهارلو ، باصری ، نفر و عرب بود که در سال ۱۲۸۷ ه . ق در زمان حکومت ناصرالدین شاه قاجار تشکیل شد .

^۱ . آیتی ، علیرضا ، ایلات و عشایر فارس ، دیماه ۱۳۵۷ ، ص ۶ .

^۲ . امان الهی بهاروند ، سکندر ، کوچ نشینی در ایران ، بنگاه ترجمه و نشر کتاب ، ۱۳۶۰ ، ص ۱۷۹ .

فصل اول

« شکل گیری اتحادیه خمسه »

وجه تسمیه

اتحادیه خمسه از پنج ایل بزرگ اینانلو، باصری، بهارلو، عرب و نفر تشکیل گردیده وجه تسمیه عشایر خمسه نیز به همین مناسبت است^۱. خمسه کلمه ای عربی است به معنی پنج و نام اتحادیه خمسه از آن گرفته شده است. هر چند ایلات تشکیل دهنده اتحادیه از سه ایل ترک (اینانلو، بهارلو و نفر)، یک ایل فارس (باصری) و یک ایل عرب تشکیل شده بود اما تحت عنوان عرب خمسه نامیده می شدند^۲.

به نظر می رسد ایل عرب تنها ایل عرب زبان تشکیل دهنده اتحادیه خمسه بود اما با این وجود اتحادیه با نام عربی خمسه شکل گرفت این احتمال وجود دارد که ایل عرب در مقابل دیگر ایلات تشکیل دهنده اتحادیه از نفوذ و قدرت سیاسی و نظامی بیشتری برخوردار بوده است.

محل بیلاق و قشلاق اتحادیه خمسه :

ایلات خمسه در حال حاضر اغلب اسکان یافته اند ولی هنوز هم تعداد قابل توجهی از آنها کوچ می نمایند. مناطق قشلاقی آنها نقاطی از مشرق و جنوب شرقی استان فارس (فسا، جهرم، رزقان، داراب، لار و قسمتی از درگاه طارم و استان بوشهر) و مناطق بیلاقی آنها در شمال (نیریز، آباده، بوانات، مشهد، مرغاب و چهار دانگه اقلید) بوده است. طولانی ترین فاصله بین بیلاق و قشلاق ایلات خمسه متعلق به باصری هاست که به ۳۳۸ کیلومتر می رسد^۳.

۱. افشار، ایرج، مقدمه ای بر شناخت ایلات، چادر نشینان و طوایف عشایری ایران، انتشارات مولف، چاپ اول، ص ۶۶۱.

۲. www.Turkoteka.com

۳. صفی نژاد، جواد، عشایر مرکزی ایران، امیر کبیر، تهران، ۱۳۶۸، ج اول، ص ۸۸.

می توان گفت قسمت مشرق و جنوب شرق استان فارس در اختیار ایلات خمسه

بوده است.^۱

دلیل تشکیل اتحادیه خمسه :

موجودیت این اتحادیه دلایل کاملاً سیاسی داشت . در سال ۱۲۸۷ ه . ق

ناصرالدین شاه اتحادیه خمسه را به عنوان یک جریان معارض جهت کاهش قدرت ایل

قشقایی ایجاد کرد.^۲

ایل قشقایی قدرتمند ترین نیروی ایلی آن زمان در فارس بود ، ناصرالدین شاه

میخواست با ایجاد این اتحادیه موازنه قدرتی در منطقه بوجود بیاورد.^۳ این اتحادیه در

نیمه قرن نوزدهم بوسیله پنج ایل مستقل ، برای ایجاد موازنه قدرت در ناحیه فارس و

همچنین برای جلوگیری از قدرت روز افزون ایل قشقایی تشکیل شد.^۴

ایجاد یک اتحادیه سیاسی در مقابل یک قدرت منطقه ای ایده جدیدی نبود ، شاهان

صفوی چندین اتحادیه قزلباش و شاهسون ، برای مقابله با مخالفان ایجاد کردند.^۵

رهبری اتحادیه خمسه :

اتحادیه خمسه اتحادیه سیاسی مستعجل و نا استواری بوده که در اواخر قرن

سیزدهم هجری بیشتر برای مقابله با قدرت سیاسی روز افزون ایل قشقایی ایجاد شد.^۶

رهبری آن به خاندان قوام الملک شیرازی که هیچ گونه ریشه ایلی نداشتند سپرده شد.^۷

۱ . دمورینی . ژ . مترجم جلال الدین رفیعی فر . عشایر فارس . انتشارات دانشگاه تهران . چاپ اول . ص ۶۵ .

۲ . لمبتون . تاریخ ایلات ایران . ص ۲۲۲ .

3 . www.turkoteka.com

4 . www.akrep.so/akrepng

5 . www.turkoteka.com

۶ . پرهام . سیروس . دست بافتهای عشایری ایران : نگاه کنید به پیوست شماره ۱ .

۷ . لمبتون . آن . تاریخ ایلات ایران . ص ۲۲۲ .

به نظر می‌رسد ناصر الدین شاه خود را مدیون خانواده قوام الملک می‌دانست و با سپردن ایلات خمسه و همچنین واگذاری مالیات خمسه و داراب به مدت ده سال به قوام الملک می‌خواست عادلانه دین خود را نسبت به آنان ادا کند^۱.

خانواده قوام الملک (از نزدیکترین زمینداران فارس) به حکومت مرکزی در تهران کاملاً وفادار بودند و حتی غالباً مسئولیت بیگاری و کلانتری فارس به آنان سپرده می‌شد. خاندان قوام الملک در شیراز از قدیمی‌ترین خاندان‌های حکومتگر منطقه ای فارس محسوب می‌شدند که سال‌ها نفوذ و اقتدار سیاسی خود را حفظ کردند و چه بسا زمانی که مامورینی از طرف حکومت مرکزی از پایتخت تعیین می‌شد ولی اداره واقعی منطقه توسط این خاندان صورت می‌پذیرفت^۲.

شاهان قاجار به علت موقعیت استراتژیکی منطقه فارس، سعی داشتند نفوذ سیاسی خود را در این منطقه بوسیله خاندان‌های مورد اعتماد خود حفظ کنند. خانواده قوام از جمله خانواده‌هایی بودند که در روی کار آمدن قاجارها و همچنین تثبیت قدرت آنان نقش عمده‌ای داشتند بنابراین شاهان قاجار از طریق ازدواج‌های سیاسی و انتصاب آنان به مقام‌های مهم در منطقه و واگذاری املاک به آنان سعی در حفظ این رابطه داشتند. «تکیه بر عشایر به خاندان قوام شیرازی امکان داد که به نفوذ استثنایی سیاسی در شیراز و در ایالت فارس دست یابید دفاع از بازرگانی گسترده خاندان قوام در بنادر خلیج فارس که پیوسته با خطر تهدید راهزنی قشقایی‌ها روبرو بود، به ایلات خمسه واگذار

۱. www.turkoteka.com

۲. اکبری، محمد علی، چالش‌های عصر مدرن در ایران عهد قاجار (مجموعه مقالات)، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ اول

گردید ، خاندان قوام به یاری این ایلات بیش از یکصد روستا را در فارس تصاحب کرد و صاحب یکی از بزرگترین املاک در ایران شد^۱»

ایلات تشکیل دهنده اتحادیه خمسه

ایل باصری

ایل باصری یکی از ایلات تشکیل دهنده اتحادیه خمسه بود . نیروهای تشکیل دهنده این ایل فارس ، عرب و ترک بودند . ایل باصری با منشاء عربی از جنوب عراق به ایران آمدند و با ترکها ، ترکمن ها و عده ای از اعراب بصره ترکیب شدند^۲ . فارسی زبانان ایل باصری با لهجه ای شبیه به لهجه محلی شیراز صحبت می کنند بعضی به گویش ترکی صحبت می کنند که همانند گویش ترکی دیگر ایلات ترک زبان اتحادیه خمسه (اینانلو و بهارلو) می باشد^۳ . به دلیل اینکه مدتی ایل باصری جزئی از ایل عرب بوده است و تحت رهبری ایلخان ایل عرب بوده اند ، در بین عامه مردم این ایل ، ایلی عرب شناخته می شود^۴ .

باصری ها از عشایر فارسی زبان ایلات خمسه هستند که از زمانهای دور در فارس دامداری کرده و از طریق ایل راه خاص خود همه ساله میان جایگاههای تابستانی و زمستانی در حرکت بودند^۵ . مردم ایل باصری در دشتها و کوههای جنوب ، مشرق و شمال شهر شیراز بیلاق و قشلاق می کنند و از راه زراعت گله داری امرار معاش می کنند^۶ .

۱ . کورنسون ، ن . آ و کولاگینال ، م و ترویتسکوی و و ، مترجمین میترادات ایزدی ، انتشارات ورجاوند ، چاپ اول ۱۳۸۳ ، ص ۲۰۹ .
2 . www.akrep.com

۳ . نیک خلق ، علی اکبر و نودری ، عسکر ، زمینه جامعه شناسی ایران ، نشر پژمان ، چاپ اول ۱۳۷۷ ، ص ۱۰۵ .

۴ . مصاحبه با علی نقی خان محمودی (پسر کهزاد خان بلاغی) ، ۸۷۰۴/۸۰ .

۵ . پرهام ، سیروس ، دستاویزهای عشایری و روستایی فارس ، امیر کبیر ، چاپ اول ۱۳۶۴ ، ص ۳۶۵ .

۶ . افشار ، مقدمه ای بر شناخت ایلاتها ، ص ۶۷۲ .

ایل باصری تا دهه ۱۳۳۰ کوچ کامل داشتند لیکن امروزه گروهی نیمه کوچنده اند و گروهی دیگر کاملاً یکجانشین شده اند.^۱ طایفه های ایل عبارتند از لبوموسی ، علی شاقلی ، نفر ، دربارضرغام ، فرهادی ، کرمی ، علی قلی ، حنایی ، کلمه ای ، جوچینی ، عبدلی ، علی قنبری و ظهرابی.^۲

ایل بهارلو

بهارلو یکی از ایلات ترک زبان تشکیل دهنده ایل خمسه بوده است . نام بهارلو ظاهراً نسبتی با بهار کردستان (مرکز بخش سیمین رود همدان کنونی) که از سده ششم هجری زیستگاه طایفه ای معتبر از ترکمانان غز به نام « ایوه » یا « ایوا » بوده است ، دارد.^۳ بهارلو ها از ایلات ترکستانند که در زمان سلجوقیان به ایران آمده اند (یک طایفه از ایلات ترکمان دشت خوارزم بنام بهارلو معروف است^۴)

ایل بهار لو یکی از هفت طایفه ترکان قزلباش (استاجلو ، افشار ، بهارلو ، تگلو ، ذوالقدر ، قاجار و شاملو) بوده است .

از ربع آخر سده سیزدهم تا نیمه های سده چهاردهم نام بهار لو همواره همراه است با آشوب ، شرارت و طغیان و قتل و غارت از یک سو و سرکوب ، شکنجه و کشتار بی امان از سوی دیگر انگیزه این آشوبها و بیدادگریهای بی پایان جز این نبوده که ایل بهار لو نیز چون دیگر ایلات خمسه از اواخر سده سیزدهم تا نیمه های سده چهاردهم

۱ . بلوک باشی . علی ، جامعه ایلی در ایران ، دفتر پژوهشهای فرهنگی ، ج اول ۱۳۸۲ ، ص ۳۵ .

۲ . افشار ، مقدمه ای بر شناخت ایلهها ، ص ۶۷۳ .

۳ . پرهام ، دستیافتهای عشایری ایران ، ص ۱۲۳ .

۴ . قهرمانی ، مظفر ، از باورد خراسان تا ابیورد فارس ، چاپ خیام ، چاپ اول ، ص ۱۵۹ .